

Overall ter wereld duiken radio- en televisiezenders op die zich richten op de oorspronkelijke bevolking van gekoloniseerde landen. In Nieuw-Zeeland heeft **Maori Television** zich in korte tijd een solide plek verworven tussen de diverse zendgemachtigden.

DOOR HANS BOUMAN

Maori voor iedereen

Maori Television, regieruimte

WIE oud en retro genoeg is om zich *Mr. Ed* te herinneren, weet dat deze Amerikaanse hengst zich, als hij wilde, in uitstekend gearticuleerd Engels kon uitdrukken. Dat blijkt echter niet alles. Elke woensdagavond om acht uur Nieuw-Zeelandse tijd spreekt het dier ook vloeiend Maori. Gelukkig worden de woorden van Matua Ed, zoals hij daar heet, Engels ondertiteld. *Mr. Ed*, een CBS-sitcom uit de vroege jaren zestig, bij ons destijds uitgezonden vanaf het REM-eiland, maakt deel uit van de programmering van Maori Television in Nieuw-Zeeland. Maori Television is een in maart 2004 opgerichte zendgemachtigde, waarvan ongeveer zestig procent van de uitzendingen in de Maoritaal is. Het ontstaan van de zender maakt deel uit van een bredere, wereldwijde ontwikkeling, waarin wordt gepoogd de oorspronkelijke taal en cultuur van een land te behouden (zie kader).

'De reden waarom Maori Television zeven jaar geleden werd opgericht, was het feit dat de inheemse taal van Nieuw-Zeeland, het Maori, dreigde uit te sterven,' aldus Jim Mather, sinds 2005 directeur van de zender en zelf uiteraard ook van Maori-afkomst. 'Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn de Maori's steeds meer van het platteland naar de steden getrokken. In de steden is Engels de voertaal en het gevolg was dat het Maori als spreektaal steeds marginaler werd.'

In de jaren zeventig van de vorige eeuw ontstond er onder de Maori's een toegenomen zelfbewustzijn, wat resulteerde in een beweging die nadrukkelijk opkwam voor de eigen rechten. Tot dan toe werden Maoritradities en

-gebruiken niet echt serieus genomen en werd de taal nauwelijks onderwezen. Zo erg als met de Australische Aboriginals (die pas in 1967 van de lijst met flora en fauna werden gehaald en als mens erkend!) was het niet, maar feit is dat veel blanke Nieuw-Zeelanders neerkeken op de Maori's en ze als tweederangsburgers behandelden.

Mather: 'Anders dan in andere landen, waar de inheemse bevolking sterker geneigd is zich te schikken in haar lot, zijn Maori's geneigd op hun rechten te staan. Wij zijn vandaan een volk van strijders en dat zie je tot de dag van vandaag in de mentaliteit van de mensen terug. De protestbeweging uit de jaren zeventig wees op het Verdrag van Waitangi uit 1840. Daarin erkenden de Maori's de Britse koning als hun staatshoofd, maar daarin werd ook beloofd dat de Britse Kroon de Maoritaal en -cultuur zou verdedigen.'

Publieke zender

Er ontstond een nationale discussie, die onder meer leidde tot het instellen van diverse taal- en cultuurcentra voor Maori's. En uiteindelijk, in 2004, tot de oprichting van Maori Television. 'Veel *pakeha* - zeg maar de Europese Nieuw-Zeelanders - waren daar helemaal niet blij mee,' aldus Mather. 'Zij vonden het onzin dat een bevolkingsgroep die maar vijftien procent van de Nieuw-Zeelanders vormde een eigen televisiezender kreeg. In het licht van die protesten is het wel interessant om te zien dat vandaag de dag tachtig procent van onze kijkers uit niet-Maori's bestaat.'

Maori Television is gehuisvest in een uit de

kluiten gewassen pand in de trendy wijk Newmarket, het shoppingwalhalla van Auckland, dat met 1,2 miljoen inwoners veruit de grootste stad van Nieuw-Zeeland is. Naast kantoren huisvest het gebouw twee opnamestudio's en de bijbehorende regie- en montagestudio's. In de entree hangt een kopie van het beroemde Verdrag van Waitangi. Hoewel Nieuw-Zeeland verschillende televisiestations telt, beschouwt Mather Maori Television als de enige echt publieke zender van het land. 'Television New Zealand, ook wel tv One genoemd, is staats eigendom en ontvangt jaarlijks ongeveer honderd miljoen NZ dollar [53 miljoen euro]. Toch is het bedrijf vooral afhankelijk van reclamegelden. De programmering bestaat voor een groot deel uit Amerikaanse en Engelse soapseries. Culturele programma's worden vrijwel alleen uitgezonden via de diverse betaalzenders die ze in het leven

hebben geroepen. Dat kun je toch geen publieke omroep meer noemen?' Maori Television ontvangt jaarlijks 55 miljoen NZ dollar (29 miljoen euro) van de staat, en daarnaast ongeveer twee miljoen aan reclamegelden. 'Wij produceren zestig procent van onze

Elke woensdagavond om acht uur Nieuw-Zeelandse tijd spreekt **Mr. Ed** vloeiend Maori

Directeur **Jim Mather**

televisieprogramma's zelf en betrekken dertig procent van onafhankelijke externe producenten. De overige tien procent kopen we kant en klaar van overal ter wereld. *Mr. Ed*, waar je het net over had, is daar een voorbeeld van. Een oudere serie die een beetje inspeelt op de nostalgietrend en bovendien weinig kost.'

Rugbytoernooi

Mede vanwege het beperkte budget bestaat een groot deel van Maori Television's programmering uit relatief sober opgezette studioprogramma's. Ze hebben dikwijls een cultureel of educatief karakter: discussieprogramma's, *agony aunt*-programma's waarin problemen van kijkers worden besproken, jeugdprogramma's, veel nieuws en actualiteiten, en elke vrijdagavond het razend populaire karaoke, uiteraard in het Maori. Daarnaast wordt er veel aandacht besteed aan sport: veel lokale rugby- en basketballwedstrijden en verder populaire outdoorsporten zoals jagen en vissen. Grote internationale sportevenementen of verslagen van de belangrijkste Europese voetbalcompetities vallen buiten het budget.

Ondanks de programmatechnische beperkingen zijn de kijkcijfers bemoedigend, aldus Mather. 'Gemiddeld kijken 1,7 miljoen mensen minimaal eenmaal per maand naar ons station. Bij tv New Zealand ligt dat aantal op 3,8 miljoen. Gezien de budgetverschillen vind ik dat wij het hartstikke goed doen.'

In een poging de nationale bekendheid en populariteit van het station verder uit te breiden, heeft Maori Television stevig ingezet op

het World Cup Rugby-toernooi, waaraan in totaal twintig landen deelnemen en dat dit jaar in oktober en november in Nieuw-Zeeland wordt gehouden. Het belang dat de Nieuw-Zeelanders (m/v) aan dit sportevenement hechten kan nauwelijks worden overschat. Al in het najaar van 2010, een jaar voor het toernooi, waren er overal posters, tijdschriftadvertenties en televisiespotjes te zien die naar de World Cup verwezen, de reclamecampagne van Air New Zealand is geheel aan rugby opgehangen, en nu al lijkt de helft van alle kroeggesprekken erover te gaan.

Maori Television heeft dankzij een investering van vijf miljoen NZ dollar (waarvan drie miljoen werd opgebracht door sponsors) de rechten verworven om de zestien belangrijkste wedstrijden live uit te zenden en de overige 32 met enkele uren vertraging. De zender is daarmee de belangrijkste *free-to-air broadcaster*. Wie alle 48 wedstrijden live wil zien, is aangewezen op betaalkanaal Sky Television.

Dekkingsgraad

Aanvankelijk was overigens niet iedereen in Nieuw-Zeeland even blij met het feit dat Maori Television de rugbuitzendingen had

Jim Mather (Maori Television): 'We hebben van meet af aan nadrukkelijk een inclusieve strategie gevoerd. Onze slogan was *Ma tato*, wat betekent: voor iedereen – dus niet alleen voor de Maoribevolking.'

Indigenous television

In 2008 werd op initiatief van Maori Television de WITBN (World Indigenous Television Broadcasters Network) opgericht, een organisatie met op dit moment negen leden, afkomstig uit Nieuw-Zeeland, Australië, Taiwan, Zuid-Afrika, Canada, Noorwegen, Ierland, Wales en Schotland.

Hoewel niet alle organisaties een vergelijkbare achtergrond en geschiedenis hebben, is de rode draad in hun doelstelling: de taal en cultuur van de oorspronkelijke bewoners van het land – die overal onder druk staat – een spreekbuis te geven en zo bij te dragen aan het behoud ervan. Na de eerste twee jaar onder voorzitterschap te hebben gestaan van Maori Television, wordt WITBN thans geleid door Taiwan Indigenous TV. Over twee jaar zal Noorwegen de voorzittershamer overnemen en vervolgens Canada. Elke twee jaar komen de leden bijeen om te overleggen over onderlinge samenwerking, de uitwisseling van programmaformats, het kosteloos beschikbaar stellen van eigen documentaires, etc.

Maori Galleries, Auckland Museum

Gezicht op Auckland

Maoricultuur en de Nieuw-Zeelands identiteit

FOTO'S: EMILIE LUIJDER

Nieuw-Zeeland – tot dan toe niet door mensen bewoond – werd vermoedelijk tussen 1000 en 1200 gekoloniseerd door de voorvaders van de huidige Maori's. Zij waren afkomstig uit oostelijk Polynesië. In 1642 vond via Abel Tasman het eerste Europese contact plaats. In 1840 werd Nieuw-Zeeland, via het Verdrag van Waitangi, een Britse kolonie. Er is geen officiële datum waarop Nieuw-Zeeland onafhankelijk werd van Groot-Brittannië: de constitutie van het land heeft zich geleidelijk ontwikkeld en historici debatteren nog altijd over de vraag welke gebeurtenis nu de definitieve onafhankelijkheid van het land vertegenwoordigt. Formeel is de Britse koningin nog altijd het staatshoofd. Nieuw-Zeeland telt 4,4 miljoen inwoners: 63 procent Europese Nieuw-Zeelanders, vijftien procent Mao-

ri's, vijftien procent Aziaten en zeven procent Oceaniërs (vooral uit Samoa en Tonga). Parallel met het voortschrijdende zelfbewustzijn van Nieuw-Zeeland en de verdere verzelfstandiging ten opzicht van Groot-Brittannië heeft de houding van de meeste blanke Nieuw-Zeelanders tegenover de Maoricultuur de laatste decennia een grondige metamorfose ondergaan. Gêne en minachting hebben plaatsgemaakt voor belangstelling en respect. Immers, de Maoricultuur is wat Nieuw-Zeeland onderscheidt van andere landen. Steeds meer zoekt het land zijn identiteit in zijn pre-Europese geschiedenis. Maoriwoorden, -symbolen en -tradities zijn overal in de Nieuw-Zeelands cultuur doorgedrongen en gelden zelfs als trendy.

- binnengesleept. De kritiek luidde dat de overheidsgelden die de zender ontvangt niet ten goede dienden te komen aan de International Rugby Union, maar bedoeld was om Maorifamilies te helpen. Bovendien had Maori Television slechts een dekkinggraad van negentig procent, en zouden televisiekijkers in meer afgelegen gebieden als de Bay of Islands en het Coromandel-schiereiland dus van de gratis World Cup-uitzendingen verstoken blijven. Zelfs de Nieuw-Zeelands premier, John Key, zag zich genoodzaakt tot een commentaar. 'Als Maori Television niet in staat is alle Nieuw-Zeelanders te bereiken, dan zullen ze moeten uitzoeken hoe ze aan mijn verwachtingen kunnen voldoen,' aldus zijn uit Nieuw-Zeelands schapenwol gebreide dreigement. Ook het feit dat een deel van de wedstrijdverslagen waarschijnlijk in de Maoritaal zou plaatsvinden, werd door menige Nieuw-Zeelander als weinig aantrekkelijk beschouwd. Volgens directeur Jim Mather gaat het met de dekkinggraad van zijn televisiezender helemaal goed komen en hoeven de Nieuw-Zeelanders die de Maoritaal niet machtig zijn niet te wanhopen. 'Ongeveer tien procent van het commentaar zal in het Maori zijn, de rest gewoon in het Engels.' Hij wijst op de grote voordelen van de uitzendingen op Maori Television: 'Wij hebben veel minder commer-

cials en zullen veel meer nadruk leggen op culturele aspecten. Verschillende deelnemende landen zijn afkomstig uit het Pacific-gebied, zoals Tonga, Samoa en Fiji. In Nieuw-Zeeland, met name in Auckland, wonen grote bevolkingsgroepen afkomstig van deze eilanden. Wij zullen in onze programma's uitgebreid aandacht besteden aan hun culturen.' Dat het, alle discussie rond de Rugby World Cup ten spijt, goed gaat met Maori Television, blijkt onder meer uit het feit dat men in 2008 een tweede zender is gestart, Te Reo geheten. 'Te Reo' betekent 'De Taal' oftewel 'Het Maori'. Deze zender zendt dagelijks drieënhalf uur uit, geheel in het Maori.

Te populair

Wat Mather betreft is het grootste succes echter dat Maori Television de parlementsverkiezingen van 2008 heeft overleefd. Sinds 1999 was de Labour Party onder leiding van Helen Clark aan de macht. Deze partij had zich hard gemaakt voor de oprichting van een Maoritelevisiekanaal. Jarenlang stelde de oppositie, de conservatieve National Party, het einde van Maori Television in het vooruitzicht, zodra men aan de macht zou komen. Mather: 'Gelukkig heeft de National Party gedurende onze beginjaren twee maal de verkiezingen verloren. Dat gaf ons de kans iets op te bouwen en onze basis te verbreden. We

hebben van meet af aan nadrukkelijk een inclusieve strategie gevoerd. Onze slogan was *Ma tato*, wat betekent: voor iedereen – dus niet alleen voor de Maoribevolking. Al snel kregen we stapels brieven van Europese Nieuw-Zeelanders die ons complimenteerden met onze intelligente programmering.' In de Nieuw-Zeelands pers werd zelfs gesteld dat Maori Television de enige echte publieke zender van het land was, een opvatting die het station gretig overnam. Toen in 2008 de Nationals aan de macht kwamen, besloot de partij dat de zender inmiddels te populair was geworden om hem zomaar te sluiten of de overheidsfondsen sterk te verminderen. Mather: 'Sterker nog, al tijdens hun campagne gaven ze toe dat ze een grote fout hadden gemaakt met hun aanvankelijke opstelling tegenover Maori Television en dat wij juist erg belangrijk waren bij de *nationhood building* van Nieuw-Zeeland. Momenteel staan we dan ook niet meer ter discussie. Integendeel, er wordt gesproken over de vraag of we niet definitief als de nationale publieke zender moeten worden beschouwd, met juist extra budget.'